

HET MONTESSORI KINDVOLGSYSTEEM VOOR KINDEREN VAN 2 TOT 4 en 4 TOT 12 JAAR

Een eerste uitbreiding van het MKVS

Sinds enige tijd werd er in de begeleidersgroep gesproken over de uitbreiding van het MKVS richting de Voorschoolse periode en richting het VO. Het doet ons genoeg te kunnen melden dat de uitbreiding richting Voorschoolse periode nu een feit is.

De digitale versie MKVS zal vanaf de eerste versie (zomer 2008) twee periodes omvatten:

- de voorschoolse periode en
- de basisschool periode.

Het gebruik van het Montessori Kindvolgsysteem in de voorschoolse periode biedt:

- de mogelijkheid ontwikkelingsmomenten van peuters te volgen
- aanknopingspunten voor de leidsters om gepaste begeleiding te geven aan het individuele kind en het
- garandeert een effectieve informatieoverdracht naar het montessoribasisonderwijs.

Liesbeth Schneiders, lid van de kwaliteitscommissie het Jonge Kind, doet in het kader van haar studie Pedagogiek, onderzoek naar de inhoud van het Voorschoolse deel. Dit praktijkonderzoek ziet er als volgt uit:

- Enquêteren van doelgroep (peuterleidsters) over behoeften en wensen mogelijkheden
- Feedbackgroep samenstellen van peuterleidsters
- Bijeenkomsten organiseren met peuterleidsters (vast feedbackgroepje) om te praten over behoeften en wensen mogelijkheden
- Strengths, weaknesses, opportuniteiten, threats-analyse (swot) van de doelgroep
- Interviews met relevante personen of sleutelfiguren, zoals opleiders, (montessori)pedagogen, en medewerkers van de begeleidersgroep.

Op basis van een cyclische manier van werken -te vergelijken met de regulatieve cyclus van van Strien- wordt het vooronderzoek uitgevoerd met directe feedback uit het werkveld, dat wil zeggen, de gebruikers: de leidsters die met het MKVS zullen werken en enkele sleutelfiguren zoals montessori-opleiders en begeleiders van het mkvs.

Situatieschets (dec. 2007) Voorschoolse Periode Montessorionderwijs:

Binnen de Nederlandse Montessori (NMV) Vereniging zijn drie secties vertegenwoordigd:

- 1: de sectie Het Jonge Kind
- 2: de sectie Basisonderwijs
- 3: de sectie Voortgezet onderwijs

Deze secties kunnen o.a. zelfstandig bevoegdheden uitoefenen en hebben ieder ook een eigen kwaliteitscommissie.

De sectie Het Jonge Kind beschikt over:

- 1: Criteria erkenning tot montessori-peutergroep
- 2: Een kijkwijzer ten behoeve van leidsters en besturen van montessoripeutergroepen
- 3: Een opleidingstraject

Er bestaat vraag naar een specifieke scholing op het gebied van de montessori opvoeding voor de jongste kinderen. De Nederlandse Montessori Vereniging biedt daarom een montessori omscholingscursus aan voor volwassenen die jonge kinderen op een montessori specifieke wijze willen begeleiden in hun ontwikkeling.

De cursus richt zich vooral op leidsters die (willen) werken in een montessori peutergroep of in een montessori kinderdagverblijf.

Daarnaast richt zij zich op onderbouwleidsters van een montessori basisschool, die hun kennis van het jonge kind willen vergroten en op volwassenen die (willen) werken in de buitenschoolse opvang.

Overzicht cursus voor montessori leidster van peutergroepen en kinderdagverblijven

Inhoud	<p>De onderwerpen die ter sprake komen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de visie van dr. Maria Montessori op het jonge kind • de voorbereide omgeving; hoe ziet die er uit voor jonge kinderen? • het aanbieden van de montessori materialen voor de ontwikkeling van de motoriek en die voor de ontwikkeling van de zintuigen • introductie van de materialen voor de ontwikkeling van de taal, die van het tellen en de materialen ter voorbereiding op kosmische opvoeding • montessori specifieke werkvormen voor het jonge kind • observeren van kinderen die in een voorbereide omgeving werken • de taak en houding van de volwassene
Cursusopzet	<p>De cursus bestaat uit 6 modules, met bij elkaar 16 bijeenkomsten van elk drie uur, die in principe om de veertien dagen zijn gepland:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Basismodule (4 bijeenkomsten) 2. Ontwikkeling van de motoriek (3 bijeenkomsten) 3. Ontwikkeling van het waarnemen (3 bijeenkomsten) 4. Ontwikkeling van de taal (2 bijeenkomsten) 5. Ontwikkeling van de mathematische geest (2 bijeenkomsten) 6. Ontwikkeling van het kosmische bewustzijn (2 bijeenkomsten) <p>In principe moet de basismodule (4 bijeenkomsten) met goed gevolg zijn afgesloten, vóórdat aan één van de andere modules kan worden begonnen.</p> <p>De modules worden aaneengesloten aangeboden, maar de cursisten zijn niet verplicht om alle modules achter elkaar of in een bepaalde volgorde te volgen. Bewijzen van afgesloten modules blijven 6 kalenderjaren geldig.</p> <p>Het montessori certificaat wordt pas uitgereikt als alle modules met een voldoende resultaat zijn afgesloten.</p>

Zie voor meer informatie: www.montessori.nl

In het kader van deze nota zijn de volgende items uit de bovenstaande beschrijving van de cursus van belang:

- montessori specifieke werkvormen voor het jonge kind
- observeren van kinderen die in een voorbereide omgeving werken
- de taak en houding van de volwassene en
- inhouden in relatie tot diverse ontwikkelingsgebieden.

Het MKVS en montessori specifieke werkvormen voor jonge kinderen:

Het MKVS is een persoonlijk document van het kind van 2 tot 12 jaar en brengt de persoonlijke ontwikkelingsmomenten en ontwikkelingspatronen van het kind in beeld. Bij kinderen van 2 tot 4 jaar is daarvoor nodig dat het kind kan exploreren en experimenteren en dat de begeleiding van de volwassene en de omgeving daarop worden aangepast. Het materiaal, ook het montessorimateriaal, en de diverse activiteiten zijn middelen die het kind ter beschikking staan om zijn lichamelijke en geestelijke functies te prikkelen. Om het kind te kunnen volgen moet het kind vrijheid tot ontdekken hebben. Goed onderscheiden moet worden dat wat het kind zich aan gedrag en vaardigheden heeft eigen gemaakt en dat wat het kind doet op basis van imitatie. Dit laatste doet zich vaak voor bij de zgn. lesjes op basis van voordoen en nadoen. Kenmerkend voor het gehele montessorionderwijs is dat men het zwaartepunt legt bij de opvoeding van waaruit het onderwijs wordt vorm gegeven. Een ander belangrijk gegeven is dat men probeert in de begeleiding en de opvoeding het kind als een totaliteit, als één geheel te benaderen. Deze kenmerken liggen ook aan het MKVS ten grondslag.

Het MKVS en het observeren van kinderen:

Het gebruik van het MKVS vraagt om het maken van afspraken in het team. Om het gedrag van het kind goed te kunnen analyseren, wordt van de volwassene verwacht dat deze beschikt over een goede observerende houding. De leider/ster beschrijft het gedrag los van de eigen interpretatie en noteert dit. Dit noemen we: signaleren. Indien er sprake is van een bijzondere signalering en er naar aanleiding

daarvan meer informatie verzameld moet worden, wordt er volgens een bepaald protocol een gerichte observatie uitgevoerd. Het vervolgens registreren van gedrag op de registratiebladen in de computer kost relatief weinig tijd. Om de drie maanden vindt een oudergesprek plaats aan de hand van de gegevens van het MKVS met behulp van het ontwikkelingsprofiel.

Het MKVS en de taak en houding van de volwassene:

De opbrengst van het gebruik van het MKVS is:

Ten eerste dat ontwikkelingsmomenten van het kind, die door de volwassenen zijn waargenomen, per 3 maanden zichtbaar gemaakt worden in een profiel. In het gesprek met ouders en verzorgers worden deze gegevens besproken. Gedrag dat niet is geregistreerd en/of gesignaleerd kan betekenen dat er problemen zijn in de ontwikkeling, of het kan zijn dat de leider/ster het gedrag niet heeft opgemerkt en/of dat de omgeving geen appél heeft gedaan op dit gedrag.

Ten tweede: de beslissingen die de leider/ster heeft genomen over de wijze van begeleiden zijn beschreven. De beslissingen worden na een signalering en observatie vastgelegd en ook na drie maanden op het profiel.

Het MKVS vraagt naast een observerende houding ook om reflectieve vaardigheden.

Het MKVS en de inhouden Voorschoolse Periode.

Ontwikkelingsdomeinen MKVS en de registratiegebieden:

De Waarneming (visueel, auditief, tactiel, barisch, stereognostisch, reuk en smaak).

De waarneming is een belangrijk functiegebied waar het montessorimateriaal een groot appél op doet. De bewustwording van zien, horen, voelen, wegen, tasten, ruiken en proeven wordt systematisch aan taal gekoppeld.

Motoriek: (grote en kleine motoriek, tekenen / schrijven)

In de montessorigroepen is vrijheid van bewegen en het maken van bewegingen erg belangrijk.

Kinderen kunnen niet zonder bewegen. Ze ervaren de ruimte als vrijheid om te ontdekken en ervaring op te doen. De pedagogische en de letterlijke vrijheid kunnen alleen maar gewaarborgd worden in een zeer deskundig ingerichte omgeving.

Taal: (spraaktaal Nederlands en woordidentificatie bij leestaal)

De spraaktaalontwikkeling staat in het montessorionderwijs bij jonge kinderen centraal. Naast gezamenlijke taalactiviteiten zoals voorlezen, vertellen, versjes leren, liedjes zingen etc krijgen kinderen ook zgn. 'namenlesjes' bij het omgaan met het materiaal. Ze leren hierdoor de namen van de begrippen, zoals kleur, vorm en afmeting en leren deze begrippen te herkennen en te gebruiken in hun directe omgeving.

Door aan de 3 hier genoemde ontwikkelingsgebieden (en gevoelige perioden) veel ruimte te bieden in een goed voorbereide omgeving verkrijgen jonge kinderen innerlijke orde en ontwikkelen zij de eerste fase in het 'mathematische' c.q. kosmische denken. Het is de bedoeling dat kinderen voor hun 5e à 6e jaar deze orde hebben verkregen zodat de verwerving van culturele vaardigheden hierop kan steunen.

Perioden van groei: (gevoelige perioden, werken en werkhouding, spel, identiteitsontwikkeling en intelligentie).

Binnen het grote geheel van de Identiteitsontwikkeling ligt de nadruk bij jonge kinderen op de sociale ontwikkeling, door bijvoorbeeld zorg te leren dragen voor hun omgeving en voor zichzelf (redzaamheid) en op verbeeldingskracht (creativiteit) door onder andere aandacht voor spel. Kinderen worden van jongs af aan opgevoed met het dragen van verantwoordelijkheid: kosmische opvoeding.

Rekenen/wiskunde: (Getalbegrip: hoeveelheidsbegrip en telbegrip).

Als het kind ruim 3 jaar zal zijn is het mogelijk dat er bij enkele onderdelen van het hoeveelheidsbegrip de eerste signaleringen en registraties kunnen worden gemaakt. Dit geldt ook op het gebied van het tellen.

Bij **Geometrie:** (meetkunde: totaal figuur) zal er bij de ruim 3 jarigen mogelijk ook een start kunnen worden gemaakt met het signaleren van de eerste vaardigheden van bewust sorteren waarbij het kind gebruik maakt van de verbeeldingskracht.

Zowel bij rekenen als bij geometrie mag het niet meer gaan om imitatiegedrag.

Kennisgebieden: (geografisch, historisch en inrichting perspectieven)

Deze gebieden blijven buiten beschouwing aangezien het gaat om het kunnen denken vanuit perspectieven en niet om het gebruik van een materiaal.

(Opgemerkt dient te worden dat kosmische opvoeding en kosmisch onderwijs **niet** als equivalent worden beschouwd van wereldoriëntatie.)

Aanbevelingen:

- Indien men het MKVS gebruikt in de voorschoolse periode zal het ook in de (om)scholing van de leider/sters van het jonge kind moeten worden meegenomen. Net zoals dat gebeurt in de opleiding Montessori Basisonderwijs.
- Het is aan te bevelen dat leider/sters KDV's en peuterleidsters samen met basisschoolleraars werken aan en met dit systeem. Hiertoe dienen zij de begeleiding bij de invoering ervan samen te volgen en de verdere professionalisering te richten op het vormgeven van de montessorioopvoeding.
- De begeleiding bij de invoering van het MKVS kan het beste gedaan worden door leden van de Begeleidersgroep MKVS. Deze begeleiders zijn in het bezit van een licentie van de NMV.
- Indien men als VVE locatie wordt gevraagd te voldoen aan de erkenningscriteria kan men het MKVS opvoeren omdat het een geautomatiseerd systeem is waarmee de ontwikkelingen van de individuele kinderen worden gevolgd en waarop de basis wordt gelegd voor het pedagogisch handelen.¹

Door het gezamenlijk gebruik van het MKVS in de voorschoolse- en de basisschoolperiode wordt een kunstmatige grens, die veroorzaakt wordt door wettelijke eisen, op gebied van visie en inrichting van het onderwijs opgeheven.

Het risico van een onderbreking bij het volgen van kinderen vanaf 2 jaar door het gebruik van allerlei, niet op elkaar afgestemde instrumenten, wordt zo geminimaliseerd.

Het totale digitale MKVS kan door de basisschool en de Peutergroepen / KDV's gezamenlijk worden aangeschaft, waarbij er een evenredige betaling onderling wordt vastgesteld. Het digitale systeem kan gekoppeld worden aan een volwaardig leerlingenadministratiesysteem (Eduscope), conform de wettelijke voorschriften²

Indien er een peutergroep of KDV is die bij een montessori basisschool is aangesloten zonder MKVS en toch wil starten met het MKVS zal naar een passende oplossing worden gezocht.

VVE (Voor - en Vroegschoolse Educatie)

Er zijn basisscholen en Peuterspeelzalen die vanuit de montessori visie niet willen of kunnen kiezen voor het werken vanuit een van de gangbare VVE-programma's. Deze groepen, die werken met kinderen in achterstandsituaties, zijn en willen echter ook in staat gesteld worden om de onderbouw BO en het voorschoolse traject zo in te richten dat voldaan wordt aan de eisen van de VVE.

Het erkennen en toestaan van het gebruik van het MKVS in de montessori peutergroep en in het aansluitende BO, in plaats van een ander leerlingvolgsysteem, moet als VVE criterium worden erkend. Daarnaast moet overleg plaats vinden over het opzetten van een aangepaste training en begeleiding op gebied van VVE voor de leider/sters die reeds een montessoriopleiding hebben gevolgd.

Dit zijn twee concrete onderwerpen om in discussies met de VVE organisatie naar passende oplossingen te zoeken voor montessorionderwijs en educatie.

Meer informatie vindt U in de nota: Advies in het kader van actualisering criteria Voorschool in Amsterdam.³

Vleuten, januari 2008

L. Schneiders; lid kwaliteitscommissie Sectie Het Jonge Kind NMV

M. Stefels en Drs. E. Westra-Mattijssen; Begeleidersgroep MKVS

Zie voor meer informatie: www.montessori.nl
op de pagina over het montessori kindvolgsysteem

---

¹ Notitie 'Actualisatie criteria Voorschool 2005'

² De NMV heeft het MKVS exclusief laten opnemen in Eduscope

³ Advies in het kader van actualisatie criteria Voorschool in Amsterdam; SCO Kohnstamm Instituut, Oktober 2005